

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 58

Broj 2

mart/april 2010.

JASENOVAC I STARA GRADIŠKA 65 GODINA OD PROBOJA IZ LOGORA

Iz logora koji se nalazio u Staroj Gradiški, poslednjih 800 žena dovedene su 20. aprila 1945. u Jasenovac. Ustaše su ih sa logorašima Jasenovca, sve ukupno njih oko 2,000, strpali u barake, podmetnuli eksploziv i digli u vazduh. Preostalim logorašima u Jasenovcu je bilo jasno koja sudbina ih očekuje. Oko 1200 logoroša je u noći između 21. i 22. aprila 1945. krenulo u juriš na slučajno otvorenu kapiju logora. Sa osmatračnica i sa zemlje ustaše su besomučno pucale u goloruke logoraše. "Trčali smo preko mrtvih tela naših drugova, kao preko nekog tepiha koji je vodio u slobodu", napisao je za Jad Vašem jedan preživeli logoraš iz Jasenovca. Iz dela logora Ciglana, odakle je krenuo proboj, spasilo se oko 100 logoraša. Nekoliko sati kasnije u samoubilački proboj krenuli su i zatvorenici iz Kožare, od njih 176 samo 11 je stiglo do slobode. Znali su logoraši da mnogi neće preživeti proboj, ali su više voleli da poginu od metka, nego od ustaškog noža.

Ove godine za Jom HaŠoa Udruženje useljenika iz ex Yu u Izraelu posvetiće program komemoracije stradalima u kompleksu logora Jasenovac. Na spomen obeležju, u šumi pored Jerusalima, gde je zasađeno 60,000 stabala u znak sećanja na stradale Jevreje u bivšoj Jugoslaviji, biće istovremeno zapaljeno 6 baklji u spomen na 6 miliona Jevreja stradalih u Drugom svetskom ratu.

Nastavak na 4. str

SPOMENIK CVIJET U JASENOVCU

Autor spomenika Cvijet u Jasenovcu je prof. Bogdan Bogdanović.

Spomenik je izgrađen 1966. na prostoru bivšeg logora III Ciglana Jasenovac. Konstrukcija spomenika izvedena je od armiranog betona. Sastoji se od temeljnog dijela sa šest niša razdijeljenih betonskim zidovima. U dnu su oblikovani bazeni za vodu, središnjeg stupa koji se nastavlja u razvijeni plašt cvijeta. Na sjevernoj strani kripte je položena brončana ploča u kojoj su reljefno upisani stihovi iz poeme Jama, Ivana Gorana Kovačića. Wikipedia

REČ UREDNIKA

Milan Fogel

Pre svega želim da se zahvalim na čestitkama koje smo primili za novo izdanje Mosta. Niste nas kritikovali zbog tehničkih grešaka, a videli smo i sami gde smo grešili. Najvažnije je da vam sadržaj odgovara, iako je i estetska strana bitna. Napravili smo i neke propuste prilikom pisanja obaveštenja, u ovom broju ćemo to ispraviti. U svakim novinama promakne poneka greška, pa i mi nismo izuzetak. Važno je da nam verujete da propusti nisu učinjeni namerno. – Nakon što je napisan ovaj tekst primili smo kritiku Dr Jakira Kostadinovića, pročitajte reagovanje u rubrici Pisma čitalaca.

Rukovodstvo Hitahduta radi punom parom. Predsednik Hitahduta, Moše BenŠahar, uhvatio se u koštac sa novim projektima. Zajedno sa Miriam Aviezer privodi kraju stare i konkuriše za nove projekte. Miri Derman i Lili Papo organizovale su novu seriju predavanja. Još uvek nismo stigli u sve krajeve Izraela, ali broj gradova gde se srećemo svakim danom se povećava. Spremaju se i nove izložbe naših umetnika.

Naši članovi najviše vole da se druže na izletima. Mi smo neprofitabilno udruženje i cena izleta pokriva samo osnovne troškove: autobus, cenu ulaznice u objekte koji se obilaze i eventualno troškove vodiča. Hitahdut delimično finansira troškove izleta. Ukoliko ne bude dovoljan broj zainteresovanih, izleti će se organizovati privatnim automobilima i, nažalost, mnogi će biti uskraćeni da se sretnu sa starim prijateljima. Zato vas molimo da se na vreme odazovete pozivu i prijavite svoje učešće.

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izrael

Godina 58

Broj 2 mart/april 2010.

Allenby 108/4 – POB 2705
61026 Tel Aviv, Israel

Telefoni: 050-3556841
050-3556842

E-mail

hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel
milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane
Moše Ben Šahar
Bensha1@gmail.com

Avram Atijas, Miriam
Aviezer, Ivica Čerešnješ,
Dušan Mihalek, Višnja Kern

Saradnici i Index imena u
ovom broju

Avram Atijas, Miriam Steiner
Aviezer, Moše Ben Šahar, Miri
Derman, Lili Papo, Tanja Ben
Haim, Vladimir Shlomo
BarGiora Zupković, Dijana
Samokovlija – Dragušić,
Branimir Samokovlija, Cvi
Loker, Jakov Maestro, Raul
Teitelbaum, Ivan Čerešnješ,
Votim Demiri, Serena Lanji –
Krstić, Nataša Konforti, dr
Eliezer Papo, Zubin Mehta, dr
Jakir Kostadinović, Mordehaj
Vanunu, Sigmund Frojd,
Žaklina Mučeva, Ana Lebl,
Dan Reizinger, Velimir Šterk,
Milan Fogel

Molimo vas da rukopise
za sledeći Most
pošaljete elektronskom
poštom do 20. maja
2010. godine

PONAVLJAMO POZIV

Ponovo Vas obaveštavamo da se sprema za štampu **novi adresar**. Ko god je zainteresovan da se njegovi podaci nađu u adresaru HOJ, molimo da pošalje sledeće podatke: prezime i ime (može i dva imena), adresu, broj fiksnog telefona, broj mobilnog telefona, e-mail adresu. U adresaru će biti štampani podaci samo za one koji potvrde da žele da se navedeni podaci objave. Ukoliko se ne javi dovoljan broj zainteresovanih, adresar se neće štampati.

Uprava HOJ

ZAHVALJUJEMO SE...

Ela i Aharon Kahan, Relija Akrap, Gradimir i Vladimir Miloslavić i Sanja Malešević – svesrdno su pomogli novim olimima. Iskreno im se zahvaljujemo, kao i mnogim anonimnim ljudima dobre volje, koji su pomogli olimima da se lakše snađu u novoj sredini.

Komisija za olime
Miri Derman i Lili Papo

TRAŽE SE...

Vargas Mika (Mikica) i Dale, od roditelja Vargas Lajčike i Matilde iz Novog Sada, živeli su u Hafi, a sada u Sao Paulu, Brazil. Traži ih Stefanović Dragan, sin Jozefine rođ. Belozanski iz Novog Sada. Informacije dostaviti: Fišer Aleksandar, Str Col Israel haverim 25, 78422 Ashkelon, Israel – tel. 97286780123 – E-mail: mina99@012.net.il

Ekštajn Markus (Marko, rođen 1913. godine u Sarajevu) Javiti Lili Papo na adresu vakizasi2003@yahoo.com

Zagrebačka obitelji Kaufman - Emil Kaufman je bio poznat kao „kralj ugljena“, stanovao je na Tuškancu 14., umro je 1932. Imao je suprugu Bertu, kćer Gretu i sina Milana. Za Milana se zna da je odselio u Englesku, a za Gretu da je odselila u Sjedinjene Američke Države. Milan je bio oženjen Enom rođ. Kraus, čija majka je imala drogeriju „Nobilior“ u Ilici 34 i na Jelačićevom trgu 15. Javiti Davoru na telefon u Hrvatskoj: (1) 46-55-178

Traže se svi koji nešto znaju o spašavanju **Manci Hiršl i njezinog sina Zlatka**, koji su uz pomoć Ivana Medara 1942. iz Zagreba prebjegli u Primorje, a 1943. su iz Primorja otišli u partizane. Molimo javiti se u knjižnicu Židovske općine Zagreb, dir. tel. 486753, centr. 4922692, ili kćeri g. Medaka, gđi Lasić na tel. 4834572 - Julia Kosh

NOVI OLIMI

Miroslava i Milan MRĐANOV

Dobro došli! Tu smo da vam pomognemo koliko možemo i koliko vi budete želeli. Komisija za olime i uprava HOJ

Rad Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

Moše BenŠahar, predsednik HOJ

Osnovni cilj Udruženja je druženje članova zajednice na našim manifestacijama - predavanjima, izložbama, izletima... Pokušavamo da pokrijemo sva područja Areca gde se nalaze bivši Jugoslaveni. Nažalost, još uvijek nemamo dovoljno finansijskih mogućnosti za velike skupove, ali zato se trudimo da se okupimo u više mesta od severa do juga. Do sada su nam pomogli u obezbeđivanju sala Moše Testa u Jerusalimu, Isak Kabiljo u Haifi i Aharon Koen iz Karmielu.

Nedavno je u Jerusalimu otvorena izložba umetnika novih olimu - opširniji zveštaj u ovom broju Mosta - a planiramo sledeće aktivnosti:

- 2. april - izlet u Hevel Lahiš, a zatim ćemo nastaviti put na jug da posetimo Beduine. Vodič na hebrejskom Amiram Derman.

- 14. april - Pozvani smo na predavanje Eli Naotara - Škola židovske kulture, 91 Moriah St, Haifa - "Pogled na raspad bivše Jugoslavije". Predavanje počinje u 18,30 časova.

- 3. maj - Dr. Mirjam Rajner Predavanje "Slika žene u modernoj jevrejskoj umetnosti", održaće se u Beit Kehilot Olim, Jaffa st. 36, Jerusalem sa početkom u 18,30 časova

- 11. maj - "Trening sinergija - sastanak sa sobom" Predavanje Tammy Eden u Beit Mifleget Haavoda, Hanasi Boulevard 104, Haifa, preko puta hotela Nof. Početak u 18,30 časova.

- 28. maj - Šetnja starim gradom - Jerusalem. "Vreme je da odeš u Ir Hakadoš (Sveti grad)", moderator dr Eliezer Papo. Skup u 10, 30 časova na placu kod kapije Jaffo, šetnja traje do 14,30 časova.

Molimo da se za izlete javite na telefone: Miri Derman 050 355 68 42 ili Lili Papo 050 355 68 41

Srećan Pesah praznik, posebno olimima koji ove godine prvi put slave praznik u Izraelu.

STAMBENI KREDIT ZA OLIME

Preduslovi za dobijanje kredita namjenjenih novim useljenicima

1. Obitelj novog useljenika (uključujući i jednočlane jedinice) koja kupuje svoj prvi stan u Izraelu i nije prošlo 10 godina od ulaska u zemlju (alija).

2. Useljenik treba obezbediti potvrdu o pravu na kredit od fonda. Tu potvrdu izdaje Apsorbcioni ured (Misrad Klitat Alija). Spisak ureda po regionalnom osnovu slijedi.

3. Kredit iz fonda je dodatni kredit već uzetom kreditu od komercijalne banke.

4. Ukupna suma kredita uzetog od komercijalne banke i sredstva dobijenih iz fonda ne mogu biti viši od 95% vrijednosti kupljenog stana.

Uslovi kredit koji vrijede od decembra 2008

1. Najviši iznos kredita je 80,000.- shekela

2. Godišnja kamatna stopa - iznosi 3% tokom cijelog vremenskog perioda vraćanja kredita.

3. Vezanost kamatne stope: dodatak indeksa rasta cijena na malo u

posljednjem mjesecu.

4. Plan otplate kredita: do 180 jednakih rata koje u sebi sadrže dio glavnice, kamate i indeksa porasta cijena na malo (vlasnik kredita može odabrati kraći rok vraćanja kredita).

5. Prevremeno vraćanje kredita: vlasnik kredita može u svakom trenutku, bez potrebe za prethodnom objavom i bez kaznenih penala otplatiti kredit.

Osiguranje

6.1. Vlasnik kredita je obavezan obezbediti 3-5 jamaca u zavisnosti od visine njegovih primanja.

6.2. Upis kredita kao drugostepenog (iza kredita koji je vlasnik kredita već dobio od komercijalne banke) ili upis zabeleške prava na upis hipotekarnog kredita. Ukoliko ne postoji mogućnost upisa kredita kao drugostepenog ili upis zabeleške prava na upis (do upisa kredita kao drugostepeno), zabeležit će se obavijest o hipoteci u registar zaloga (u Ministarstvu pravde) i firma koja je preuzela na sebe upis prava kupaca u zemljišne knjige će uneti zabelešku o hipoteci u tabu.

Lista regionalnih ureda absorpcionih centara (Klitat Alija)

Područje Adresa

Telefon

Centar Ester Malka 6, Tel Aviv 03-5209122

Direktorka
Stambenog odeljenja Gospođa
Hana Vazana

Rukovodilac
odeljenja: gospođa Šeli Adato soba
307 3sprat
Jerusalem Hilel 15, Jerusalem,

02-6214614

02-6214551

Direktorka
stambenog odeljenja: Gospođa
Dorit Negad

Beer Ševa Zelman Šazar 31

08-6261215

08-6261209

Direktorka stambenog
odeljenja: gospođa Nili Nizri

Pal-Jam 15, Haifa
04-8631111
04-8631154

Direktor stambenog odeljenja: Gospodin Šlomo Ziv

Kako uspostaviti kontakt

Hon, preduzeće za investicije i povereništvo

Telefon: 03-6204640, lokal 103,201

Fax: 03-6204641

Kontakt osobe: Gospođa Mazal Agranat, gospođa Noga Sranga

Prevod sa hebrejskog gospođa Tanja Ben-Haim

JASENOVAC I STARA GRADIŠKA 65 GODINA OD PROBOJA IZ LOGORA

Nastavak sa naslovne strane

U logoru Jasenovac mučki je ubijeno između 16,000 i 20,000 a po nekim procenama i do 30 hiljada Jevreja iz bivše Jugoslavije. U fabrici smrti ubijen je i veliki broj Srba, Roma i komunista, ustašama za ove potonje nije bilo važno koje su nacije. Prema nekim izvorima u Jasenovcu je ubijeno između 600 i 700 hiljada ljudi. U izveštaju Zemaljske komisije Hrvatske iz 1945. godine, koji je upotrebljen na suđenju ratnim zločincima u Nirnbergu, govori se o 500 do 600 hiljada ubijenih. Verovatno se nikad neće saznati tačan broj stradalih, a to ide u prilog onima koji i danas pokušavaju da umanje zlodela ustaške vlasti za vreme Drugog svetskog rata. Israel Gutman u Enciklopediji Holokausta piše da su ustaše u dva maha uništavale dokumentaciju o broju pristiglih u logor Jasenovac, a često ih nisu ni registrovali, jer su odmah po dolasku bili ubijeni. Na osnovu naučnih metoda sa sigurnošću se tvrdi da je broj stradalih približan ciframa koje smo spomenuli, a kvazi istorijska tumačenja, kao na primer bivšeg predsednika Hrvatske Franje Tuđmana, koja govore o 50 do 60 hiljada stradalih, samo su putokaz onima koji slepo slede potrebe dnevne politike u Hrvatskoj. Uostalom, poznato je da su se mnoge ustaše dolaskom Tuđmana na vlast vratile u Hrvatsku i zauzele visoka mesta u državnoj hijerarhiji. Menjanju istorije, nažalost, pomažu i procene ljudi od kojih to najmanje očekujemo. Slavko Goldštajn iz Zagreba procenjuje da je u Jasenovcu stradalo između 60 i 90 hiljada ljudi. Prema izvorima objavljenim u Wikipediji logor Jasenovac zauzima treće mesto po broju stradalih (600,000). Odmah posle Aušvica i Belzeka (Francuska). Ali ono što je mnogo važnije od tačnog broja žrtava, jeste procena da su u logoru Jasenovac, u odnosu na druge logore, zatočenici ubijani na najokrutniji način. O tome piše Ari Rusila, finski stručnjak za Balkan, i dodaje da je u svemu tome Vatikan odigrao značajnu ulogu. Na kraju rata Vatikan je, takozvanim "pacovskim kanalima", omogućio bekstvo velikog broja ratnih zločinaca u Argentinu. Istovremeno su preko Vatikanske banke prebačane opljačkane vrednosti žrtava Holokausta u NDH. Zahvaljujući Vatikanu mnogi zločinci izbegli su zasluženu kaznu. Nama ostaje samo da se sećamo i nikad ne zaboravimo naše najmilije, koji nikome nisu naneli zlo, a tako su okrutno stradali.

Milan Fogel

Negiranje holokausta od sada krivično delo u Mađarskoj

Agencija Beta

Mađarska skupština izglasala je amandman na izmenu

Krivičnog zakona kojim će negiranje holokausta od sada u toj

zemlji biti krivično delo sa zaprećenom kaznom zatvora do tri godine.

Izmenama zakona od sada je zabranjeno javno negiranje holokausta ili njegovo predstavljanje kao događaja bez velikog značaja.

Zahvaljujući širokom shvatanju prava slobode govora slične izjave do sada nisu krivično sankcionisane.

Na zasedanje parlamenta, poslednje pred parlamentarne izbore u aprilu, socijalisti su pozvali i ljude koji su preživeli holokaust.

Najveća opoziciona desničarska partija, Fides, koja bi prema većini anketa javnog mnjenja trebalo da formira buduću vladu, predložila je sličan amandman kojim bi se krivično gonili i oni koji negiraju zločine počinjene u vreme komunističkog režima. Poslanici su međutim, odbacili taj predlog.

Više od 600.000 Mađara jevrejskog porekla stradalo je tokom holokausta. U Mađarskoj danas živi jedna od najbrojnijih jevrejskih zajednica u Evropi koja broji između 60.000 i 100.000 ljudi.

DONACIJE

- **Mirijam Aviezer**

50 NIS za HOJ

- **Isak Kabiljo**

150 NIS za Most

- **Jelena Diklić**

200 SFR za HOJ

- **Alkalaj David Dido**

300 NIS za Socijalni fond

Povodom godišnjeg pomena supruzi Niri

- **Betty i Albert Kabiljo**

250 NIS za HOJ

Za pomen na roditelje Helenu i Jakoba Kabiljo

- **Jovašević Svetozar** i unuka **Matilda**

100 NIS Za pomen majci i baki Vidi Ašerović, koja nas je napustila tačno pre 10 godina

ŽENA SEFARTKINJA KAO NARODNI LEKAR

piše Milan Fogel

Krajem januara meseca ove godine dr Eliezer Papo održao je u Jerusalimu predavanje pod nazivom *Žena sefartkinja kao narodni lekar*. Predavanje je zasnovano na nučnom radu koji je dr Papo objavio u saradnji sa prof. Tamarom Aleksander, sa univerziteta Ben Gurion u Negevu pod nazivom: *Vjera u moć riječi: sarajevske ženske basme na jevrejsko-španskom*. Na osnovu antropoloških istraživanja sačuvan je od zaborava važan segment nekada velike sefardske zajednice iz Sarajeva. Istovremeno, veiliki kozer, dr Papo, učinio je da predavanje bude potpuno razumljivo i zabavno za prisutnu publiku. Pošavši od tumačenja snage reči i razlike u direktnom kontaktu i obraćanju većem skupu, gde je pored kazane reči važan i vizuelni efekat, dr Papo je, između ostalog, stavio akcenat na simboliku reči kada su u pitanju tabu pojmovi, koji se ne izgovaraju. Na primer, tradicionalni Sefardi nisu običavali da pominju *šedim* (zloduhe) po imenu, da ih ne bi prizvali. Umesto toga, koristilo se "kodno ime" pan baratu (jeftin hleb), jer ako ono što se spominje i dolazi, nije zgoreg da hleb pojeftini.

No, da bi reč imala određenu snagu uticaja na bolesnika, moraju za to postojati i određeni preduslovi. Pre svega da onaj ko izgovara reči veruje u njihovu moć, isto kao i onaj kome je reč upućena. Na primeru Moše David-Gaona pokazao je dr Papo koliko je važno da čovek veruje u "magične" reči. Gaon, koji je takođe proučavao magiju sefardskih Jevreja, napisao je kako se on kao dete plašio magije i praktikuma, njenog sprovođenja, te kako je u mladičkim danima uporno pokušavo da od žena (a uvek su bile u pitanju žene, i to udovice ili raspuštenice) sazna tajne magije. Stekavši zapadnu racionalističku-pozitivističku naobrazbu, Gaon je prevazišao svoje nekadašnje strahove i došao do uvjerenja da je magija ne samo nedelotvorna nego i besmislena.

Na jednom drugom primeru, dr. Papo je pokazao šta to znači verovati i kolika može biti snaga vere. U Sarajevo je došao jedan lekar, moramo reći savremeni, da bismo napravili razliku u odnosu na tradicionalnog narodnog lekara, i njemu su se obratile za pomoć baš žene koje su se bavile bajanjem. Kada su se žene sastale, sve su hvalile novopridošlog lekara. Nekoj je prošla glavobolja, drugoj su prestale stomačne tegobe itd. Jedna od tih žena ponovo je otišla lekaru. Izgleda da njoj nije najbolje pomogao recept koji je dobila, pa je došla da pita da li taj recept treba da stavi pod jastuk ili na grudi! Da bi se ovde bolje razumelo o čemu se radi, potrebno je dodati da se to dešavalo u turskom Sarajevu, kada su se muslimani lečili Hodžinim zapisima. Ovde je reč i o međusobnom uticaju pripadnika različitih vera, ali to nije bila tema predavanja.

U toku predavanja, dr Papo je naglasio da se sefardska magija praktikuje i u savremenom Izraelu, ali ne u onoj meri u kojoj se to činilo ranije. Istraživanje na ovu temu danas nije

mного lakše nego što je bilo u vreme Moše Davida Gaona, jer žene koje se bave magijom počele su da kriju svoje recepte od javnosti. Kako zbog uverenja da jedanput jasno izgovorene basme gube svoju snagu, tako zbog potrebe zaštite monopola na tradicionalno znanje.

Naučni rad dr E.Papo i prof. dr T.Aleksander – na hebrejskom - možete pročitati na www.jevreji.com

Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine

smješten je u prostoru nekadašnjeg Starog Hrama. Sagrađen je 1581. kada je rumelijski beglerbeg Sijabuš-paša dao novac da se izgradi jedan veliki stambeni objekat za jevrejsku sirotinju Sarajeva (koji je bio poznat kao Sijavuš-pašina दौरа, ili Velika avlija). Do kraja XVI vijeka u prostoru Velike avlije nastaje prva sinagoga, Stari jevrejski hram. Dokumenti i pokretni predmeti u muzeju svjedoče o životu, stvaralaštvu i stradanju jevrejskog naroda BiH

DONACIJE

Nastavak

- **Zvezdana Finci**

500 NIS za Socijalni fond
Povodom 20 godina od smrti
majke Tine Hajon Finci i 23
godine od smrti oca Salomona
Fincija

- **Tanja Ben-Haim**

30 NIS za HOJ

- **Vera Stein, Reuven Stein i
Miri Derman**

200 NIS za Socijalni fond
Za pomen na muža i oca dr
Andrea Stein

- **David Alkalaj**

200 NIS za Socijalni fond

Jevrejske zajednice u Otomanskom Sarajevu, Venecijanskom Splitu i Slobodnoj Republici Dubrovnik u 16-tom stoljeću

TRI ODRAZA U JEDNOM OGLEDALU

Piše: Ivan Čerešnješ

Ovaj tekst je usporedba historijski uspostavljenih Jevrejskih habitata iz istog historijskog razdoblja, ali u drugačijim historijskim i socio-političkim uslovima. Zašto? Zato što je uvijek postojala dinamička interakcija između razvijenih urbanih područja, sa različitim historijskom pozadinom, i unutar njihovih novoodvojenih dijelova kreiranih da postanu Jevrejski habitat – vrsta "Grada u gradu". I ta nova kreacija izazvala je čitav niz novih pitanja za jevrejske stanovnike koji su bili prisiljeni, ili u nekim slučajevima nagovoreni, da se nasele u tim područjima (zvanim Ghetto u kršćanskom svijetu, i Mahale ili Melahe u Muslimanskom svijetu).

SPLIT – GETTO

Danas vidimo taj proces fizičke separacije unutar grada (tzv. Ghettoizacija) Jevreja početkom moderne ere (16. do 18. vijek) kao

znak izraženog etničkog neprijateljstva i vjerskih progona usmjerenih od dominirajuće većine prema manjinskoj grupi. Međuti, gledano u kontekstu urbanog razvoja Ghetto predstavlja neku vrstu dogovorenog odgovora kompleksnih ekonomskih promjena i odnosa trgovine i moći. Pažljiva studija otkriva da Ghetto često nije bio samo utočište od srednjovjekovnog neprijateljstva, nego, paradoksalno, takođe i nova forma tolerancije. Ghetto je često podrazumjevao i mogućnost razvoja novih, jačih institucija samoupravljanja među samim urbaniziranim Jevrejima.

Ovdje se fokusiramo na tri jevrejske zajednice u relativno malom geografskom području Balkana. One su egzistirale istovremeno u tri različita sistema, ali to nije uticalo na kontinuitet njihovih jakih ekonomskih, religioznih i rodbinskih veza. Različiti socio-ekonomski i politički uslovi uzrokovali su različite načine kohabitacije sa dominantnom većinom u svakom od naših primjera, jevrejske zajednice u Otomanskom Sarajevu, Venecijanskom Splitu i u Slobodnoj Republici Svetog Vlaha, (Dubrovnik, Raguza). Istovremeno, više – manje isto porijeklo Jevreja u tim zajednicama pruža nam mogućnost da evoluiramo njihove sposobnosti prilagođavanja različitim političkim, pravnim i vjerskim okruženjima tokom 16. stoljeća.

U sve tri zajednice sinagoge su centar života i zbivanja u svakodnevnicu opstanka. Sarajevski "Stari hram", u početku zvan "IL Kal Grandi – Veliki hram", izgradnjom "IL Kal Muevu – Novi hram" koncem XVII st. Mijenja naziv u današnji "IL Kal Viezu – Stari hram" i jedini je od tri inicijalna hrama u navedene tri zajednice koji dominira svojom okolinom – ostala dva (dubrovački i splitski) su skriveni od očiju radoznalaca – nejevreja i na neki način su "maskirani" izgledom obične stambene zgrade i uspješno se utapaju u vizuru ulica u kojima se nalaze – Židovski prolaz u Splitu i Žudioska ulica u Dubrovniku.

Iako je moje proučavanje ova tri jevrejska habitata bilo iscrpno, koliko je to već bilo moguće, može se uočiti da nisam spomenuo jedan od vrlo važan element svakog jevrejskog naselja – Mikve. Zbog odustva relevantnih savremenih dokumenata, a naročito dva historijski vezana Pinkasa (Dubrovačkog i Sarajevskog) lokacije tih objekata ostaju nepoznate u sva navedena tri grada - ustvari, zbog historijske istine – dokumenti o ljudima koji su se brinuli o njima i održavali ih jesu pronađeni, ali ni u jednom se ne spominje

tačna lokacija. Samo u Sarajevu sam pronašao da je, od početka 19. st. Jevrejska zajednica iznajmljivala deo Gazi Husref – begovog Hamama da služi kao mikve.

Ostali važni elementi jevrejske komunalne infrastrukture, na čelu sa grobljima biti će, nadam se, predmetom posebne posebne prezentacije drugom prilikom.

Da zaključimo: Iako su introvertna jevrejska staništa bila tradicionalno skrivena od očiju javnosti, uvek skučena i prenapućena, Jevreji su uspevali da organizuju neku vrstu "Grada u gradu" sa jevrejskom strukturom, koja im je služila, uz sva potrebna prilagođavanja, unutar nametnutih ograničenja. Mnogo je takvih habitata nestalo zbog nepovoljnih istorijskih okolnosti, ali ona koja su preostala ukazuju na svoj uticaj na urbano okruženje i privlače sve više i više interesa za proučavanje učešća Jevreja u svakodnevnom životu unutar naselja gde su živeli.

TRAGOM STARE FOTOGRAFIJE - PURIM

Purim smo i ove godine proslavili u dobrom raspoloženju, bar deca, a tako i treba da bude, jer njima je prevashodno namenjen ovaj praznik. Zbog bezbednosnih razloga, okupljanja dece su bila organizovana na malo drugačiji način nego ranijih godina. Prvi dan Purima je padala kiša u celoj zemlji, pa su deca slavila praznik, uglavnom, u velikim tržnim centrima (kenjonima), a drugi dan, po lepom vremenu, deca su se okupljala na za to određenim mestima. Izostale su šetnje gradom, kada su dečica, držeći se za ruke, ukrašavala grad obučena u najlepše kostime. Nije u svakom gradu bilo isto, karnevalsku atmosferu, na primer u Aškelonu, mogli ste da osetite samo na nekoliko mesta u gradu. Najveći skup je bio na zatvorenom šetalištu (midrahov), a policija je obezbeđivala nekoliko kvartova unaokolo. Ovog puta smo imali sreće, na Izrael nije ispaljena nijedna raketa iz pojasa Gaze, nijedan terorista samoubica nije pokušao da se približi svečarima.

A kako se nekad proslavljao Purim, podseća nas fotografija koju smo dobili od Vere Štajn, rođene Kelemen, koja živi u Kfar Sabi. Fotografija je snimljena 30-tih godina prošlog veka na purimskoj priredbi koja je organizovana u prostorijama Jevrejske opštine Novi Sad.

Vera Štajn se ne seća tačno kako se zvao pozorišni komad, koji su deca izvela za roditelje i svoje vršnjake, seća se samo da je ona igrala Kraljicu cveća, a Kraljicu patuljaka Hana Lihtner, udata Ešel. Ali, i sama fotografija ima svoju priču. Kada je 1944. godine Vera Štajn odvedena u Aušvic, njeni roditelji su poslali ovu sliku njenom stricu u Budimpeštu. Vera je uspela da preživi strahote logora, a uspomena je sačuvana. Stric je posle rata Veri vratio sliku, a mi je sa zadovoljstvom objavljujemo. Možda će vas slika podstaći da i vi evocirate uspomene, kako reče Vera, iz davnih dobrih vremena.

M.F.

LEAR TOURS

o r g a n i z i r a

IZVANREDNI IZLET OD 11 - 19 JUNA

sa motornim brodom

"LASTAVICA"

tjedan dana plovidbe obalama

Istre i sjeverno jadranskih otoka

povratak 21.6 iz DUBROVNIKA ili
24.6 iz ZAGREBA

Preostala nam je još - jedna - dvokrevetna kabina i

pola - od jedne dvokrevetne kabine

Za sve informacije obratite se:

KAREN - LEAR TOURS

04 9825 636 svaki dan od 09 - 14.00 (osim nedelje) ili

RUBEN - 0544 793 886

Ruben Kohn

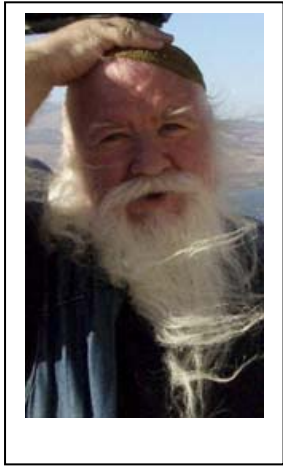
Lear Tours LTD

Naharya, Israel

E-mail ruben@lear-tours.co.il

PREDSTAVLJAMO VAM:

ŠLOMO BAR GJORA Zupković - Tverija

Sarajlija Vladimir Zupković, sa ponosnim imenom Šlomo Bar Gjora, uselio se sa porodicom u Arec 1992. godine i otada živi u Tveriji. Rođen je u Hrvatskoj (1941.) na slobodnoj teritoriji Šamaričkog partizanskog odreda u zaseoku Potok, na rubu prastare garešničke hrastove šume. Najveći deo života proveo je u

Bosni i Hercegovini. Stručnjak je za vodne resurse, što mu je i danas glavni posao u Arecu. Kažemo glavni, jer pored stalnog stručnog usavršavanja Šlomo Bar Gjora od najranije mladosti piše poeziju. Napisao je više ciklusa poezije, a mi ćemo spomenuti "Vreme, prostor i šesto čulo", koji je posvetio svojoj supruzi Mini. Potom je napisao pesme obuhvaćene u ciklusu "Tačka, linija sveta i teorija relativiteta", koji je posvetio svojoj deci Tamari, Gordinu i Itzhaku.

Ciklus pesama "Sazvežđa istine", posvetio je svom rano preminulom prijatelju Ing. Zvonimiru Ljudevitu Meršniku. Dobitnik je više književnih priznanja i nagrada. Godine 1976. dobio je prvu nagradu u Vrdniku na manifestaciji "Fruškogorski dani poezije". Sledeće godine osvojio je prvu i drugu nagradu za poeziju na manifestaciji "Memorijalne večeri – Sutjeska 77".

Teško je reći da li je Šlomo Bar Gjora bio uspešniji kao pesnik ili stručnjak, koji je za svoj naučni angažman dobio više priznanja. U BiH je bio sudski ekspert i savetnik za zaštitu životne sredine i bezbednost Republike. Radio je na Institutu za termotehniku i nuklearnu tehniku "Energoinvest", Univerziteta u Sarajevu, gde je bio šef odeljenja za vode i otpadne vode. U bivšoj Jugoslaviji je bio priznat stručnjak i obavljao je više poslova u naučnim institutima "INZA" Sarajevo i tvorac je metodologije za hemijski deo dokumentacije za reviziju beneficiranog radnog staža, po kojoj je obradjeno i usaglašeno preko 2800 poslova i radnih zadataka u svim republikama na nivou Jugoslavije. Ekspert UN za perid od 1980. do

1995. za procese zaštite okoline.

Po dolasku u Arec Zupković se zaposlio u Ministarstvu zaštite životne sredine, države Izrael. Bio je stručni konsultant odela za vode i industrijske otpadne vode. Zatim se zaposlio u laboratoriji "Qidron" u Tveriji, kao konsultant i ekspert za bio-procese i uticaje industrijskih otpadnih voda. Od 2006. godine radi u svojoj struci u firmi "MAY GAT" WWTP za prečišćavanje voda Donje Galileje i gornjeg Nazareta. Mogli bismo da pišemo o karijeri Šlome Bar Gjore mnogo više, ali za ovo predstavljanje imamo jedan mnogo ozbiljniji povod. Kao stručnjaku za vode, obratili smo se Bar Gjori sa pitanjem da li u Arecu imamo dovoljno vode ili ne? Iznenadio nas je odgovor: "Ima, ali još uvek stručnjaci ne znaju kako da dođu do nje, i još gore, ne znaju da sačuvaju ono što im je dostupno, a zbog aljkavosti i nekorektnosti prema bogatstvima koja su nam na raspolaganju, izgleda da je situacija još gora nego što jeste".

Pored već poznatih metoda i sistema za korišćenje voda, tvrdi Šlomo Bar Gjora, jedan od najvećih potencijalnih izvora nije iskorišćen. Reč je o mogućim fabrikama vode, čija bi glavna sirovina bila vazduh! Šlomo radi na matematičkim modelima formiranja kapljica vode i njihove aglomeracije u vodni tok. Na ovoj ideji Šlomo radi od 1992. godine, a da to nije samo mašta "ludog naučnika", navodi slična istraživanja u svetu. U poslednje dve godine "Frauhofer" Institut za inžinering i bio tehnologiju iz Štutgarta i "Logos Information" objavili su da su pronašli metodu za dobijanje vode iz vazduha pomoću slanih koncentrata i povratne destilacije u kombinaciji sa solarnom energijom. Jedino zajedničko sa projektom Šloma Bar Gjore, sa pomenutim istraživanjima, je korišćenje energije iz solarne akumulacione stanice. Međutim, potrebne količine energije su po Šlominim projektima beskonačno manje. Istovremeno Šlomo naglašava da su sistemi koje on predlaže u tehničko-tehnološkoj i kalkulatívnoj prednosti u odnosu na skupi "nemački mozak". Šlomo Bar Gjora je obećao da će njegov projekat biti prvi put objavljen na sajtu www.jevreji.com

CRTICE

Oskar Vajld, engleski književnik, je rekao: "Svako ko živi u okviru svojih mogućnosti pati od nedostatka mašte"
Sudeći po minusu u bankama, Jevreji su veoma maštovit narod!

KOSOVO I JEVREJSKA ZAJEDNICA

piše: Milan Fogel

Na Kosovu je marta meseca ove godine održana prva Međunarodna konferencija Kosovo i Jevrejska zajednica. Konferencija je tematski podeljena u dva dela: "Kulturne i istorijske veze Jevreja i Albanaca" i "Kulturno-istorijsko nasleđe Jevreja na Kosovu". Prvi deo Konferencije je održan u Prizrenu, gde je danas nastanjen najveći deo Jevreja koji su ostali na Kosovu, a drugi deo u Prištini.

Votim Demiri za govornicom

Na otvaranju Konferencije u Prizrenu govorio je Valton Beqiri, Ministar za kulturu u vladi Kosova, zatim Prof. Dr Ramadan Muja, gradonačelnik Prizrena i Fotim Demiri, predsednik Jevrejske zajednice Kosova. Odmah je bilo jasno da vlada Kosova pruža punu podršku jevrejskoj zajednici na Kosovu. U govoru Fotima Demirija je potvrđeno da opstanak jevrejske zajednice nije ugrožen od strane vlasti, niti da na Kosovu postoji anti-semitizam, koji je, moramo dodati, toliko prisutan u nekim drugim državama stvorenim iz bivše Jugoslavije.

U prvom delu Konferencije, po rečima Fotima Demirija, posebno je bilo zapaženo izlaganje Raula Teitelbauma, publiciste i novinara iz Jerusalima. Raul Teitelbaum je rođen u Prizrenu i njegova porodica je zahvaljujući dobrim odnosima sa susedima - Albancima, Srbima i drugim narodima, ostala skoro do kraja rata zaštićena. Raulov otac, jedini lekar u Prizrenu između dva svetska rata, umro je po oslobođenju logora Bergen - Belzen, gde je porodica deportovana pred kraj Drugog svetskog rata. Raul je u svom izlaganju istakao da u multikulturalnoj sredini, kako se to

danas kaže, na Kosovu nikad nije osećao anti-semitizam, niti bilo kakvo trvenje među narodima različite vere. "Jednom rečju", kaže Fotim Demiri, "Raul je po ocenama prisutnih i brojnih medija, koji su sa pažnjom pratili rad Konferencije, bio glavna "poluga", koja je u potpunosti doprinela uspehu Konferencije".

Dr Muhamet Malaj, profesor Univerziteta u Prištini, istoričar, govorio je o jevrejsko-albanskim odnosima kroz istoriju i visokom stepenu razumevanja dva naroda.

Na panel diskusiji u Prizrenu govorio je i Haxhi Barjaktari, pisac knjige "Albansko-jevrejski odnosi" i Robert Đerasi, regionalni direktor JDC - Joint Distribution Committee. Đerasi je govorio o aktivnostima JDC na Kosovu i budućoj podršci na očuvanju Jevrejske zajednice na Kosovu. U Prizrenu je povodom održavanja Konferencije otvorena izložba fotografija Jevreja.

Drugog dana Konferencija je nastavila rad u Prištini. Direktor sektora za kulturno nasleđe pri Ministrastvu za kulturu vlade Kosova, Burbuqe Deva - Bakija potvrdio je spremnost vlade u pomoći na očuvanju kulturnog nasleđa Jevreja na Kosovu. O kulturnom nasleđu je govorio i Gjeljane Hodja, arhitekta i ekspert za kulturno nasleđe. Ivan Čerešnješ, arhitekta iz Centra za jevrejsku umetnost pri Hebrejskom univerzitetu u Jerusalimu, na dokumentovan način govorio je o kulturno-istorijskom nasleđu Jevreja na Kosovu. Čerešnješ je, između ostalog, rekao da su na Kosovu postojali vredni tragovi jevrejske kulture, ali da je mnogo toga uništeno. Istakao je da i pored dobre volje vlasti, zbog nestručnog rada, groblje u kompleksu Tauk Bašta, u Prištini, skoro je sasvim uništeno. "Veoma sistematizovano izlaganje Ivana Čerešnješa", kaže Fotim Demiri, "osnovni je putokaz za dalju aktivnost na očuvanju jevrejskog nasleđa na Kosovu. Saradnja sa ovim ekspertom tek predstoji".

Učesnike Konferencije je primio predsednik Kosova Fatmir Sejdiu, dajući i ličnu podršku budućim projektima za očuvanje jevrejskog kulturnog nasleđa na Kosovu. Predsednik Sejdiu je, takođe, istakao značaj aktivnosti Jevrejske zajednice Kosova, koja je u saradnji sa Fondacijom za otvoreno društvo - Šoroš fondacija, uspešno organizovala Konferenciju za dobrobit budućih odnosa sa državom Izrael.

U odvojenoj poseti kod Ministra za kulturu, Valton Beqirija, u otvorenom i iskrenom razgovoru, Raul Teitelbaum je dao predlog da se na starom jevrejskom groblju u Prištini postavi spomen ploča stradalih Jevreja u

Holokaustu. Da bi se izbegli finansijski problemi, Raul je predložio da se ploča umetnički oblikuje u Izraelu i da se na njoj nađu imena svih stradalih Jevreja. Ministar je pozdravio inicijativu i izrazio spremnost da se odmah pokrene procedura propisana zakonom kako bi se predlog što pre realizovao.

Na Kosovu je pre Drugog svetskog rata živelo oko 550 Jevreja, a u Holokaustu je stradalo 185. Procentualno gledano ni u jednoj bivšoj republici Jugoslavije nije spašeno toliko Jevreja, oko 67%. Pored toga, potrebno je reći da su mnogi Jevreji iz Srbije, na putu preko Kosova, našli spas u Albaniji i Italiji.

- Kompletan govor Raula Teitelbauma možete pročitati na www.jevreji.com

HRONIKA

JAKOV MAESTRO

Majstor hebrejskog jezika i kulture
piše Cvi Loker – Jerusalem, Hanuka 5770

Kada sam dao kratki pregled o hebrejskoj školi "Safa Brura" – vidi Most br. 6/2009. smetalo mi je što sam tako malo znao o toj ličnosti, o njegovom školovanju, učiteljima, prijateljima, te na kraju o sudbini/delatnosti u Holokaustu, do stradanja.

Pitao sam se odakle Jakovu Maestru toliko znanja?

Pukim, srećnim, slučajem našao sam odgovore na skoro sva pitanja, i to na samom početku Arhiva Eventov. Znači da su se prijatelji pravilno postarali da se sačuva uspomena na njega. Evo nekoliko važnijih podataka iz njegove biografije:

Jakov Maestro je rođen u Travniku 1898. godine, školovao se u Sarajevu. Pored redovnog građanskog odgoja, pohađao je ješivu Jichaka Romana, prozvanog "HaHaham šalem", vrsnog poznavaoca jevrejstva. Po završetku srednjoškolskog obrazovanja Jakov je otišao u Beč. Tamo je studirao filozofiju, a uporedo je slušao, tokom 4 godine, hebrejske kurseve "Pedagogiuma", ustanove koju je vodio poznati cionistički prvak i rabin Zewi Perez Chajes. Jakov je takođe bio član studentske grupe Bar Giore.

Godine 1926. Jakov je oženio Regu Stein. Imali su sina Mošea i kćerku Ester.

Za vreme ferija 1938. godine Jakov je posetio Palestinu. Družio se sa Linom i Josefom Maestrom – najboljim blagajnikom Udruženja doseljenika Hitahduta. Zatim sa

Cviem Musafijom i Laci Šternom u Jerusalimu. Sarom, bivšom Sarajkom i Mihaelom Admonom – Engelmanom, poznatijim kao "Šmule", iz Tel Aviva i sa istomišljenikom u Nahalalu, tj. Jakovom Maestrom, učenikom njegovog dede "Ham Moše"-a, koji je ovde bio direktor škola po zvanju, a danas retki veterani pamte ga kao jednog od najaktivnijih funkcionera Hitahduta.

Kao prosveteni publicista, Maestro je do Holokausta objavio nekoliko članaka u sarajevskom Jevrejskom Glasu, beogradskom Jevrejskom Narodnom Kalendaru za 1935. – 36. godinu, te u zagrebačkom Židovu 1941. godine - u tri nastavka, sa nizom podataka iz sefardske tradicije, tako i opšteg književno-istorijskog nasleđa jevrejstva. Svojim dokumentovanim napisima "osvedočio" je razne aspekte jevrejstva, čak i mimo verskih obreda, koje je uostalom poštovao i za koje se i zalagao.

U decembru 1941. Maestro je deportovan u konc logor Đakovo sa oko 3.000 žena i dece iz Sarajeva. Nekoliko muškaraca su vodili socijalnu i odgojnu brigu za ceo logor. Logor Đakovo je likvidiran tokom juna i jula 1942. godine, premeštajem zatočenika u Jasenovac.

Porodica Maestro je bila u Osijeku i tamo je Jakov nakratko radio u Jevrejskoj opštini oko izgradnje i održavanja logora Tenje, čiji su se zatočenici, takođe, uskoro našli u jasenovačkom nepovratu.

Imamo dva njegova pisma iz Đakova od 3. januara i 8. marta 1942. godine. U zadnjem traži da se pokrene akcija u korist logoraša i spominje koliko su tada još preživeli Jevreji Osijeka i Vinkovaca pomagali zatočenicima. Zajedno sa Vilim Steinbergom upisan je u Zlatnu knjigu Keren Kajemeta za svoju predanu akciju i brigu oko žena i dece u đakovačkom logoru. Zajedno sa njima stradao je u Jasenovcu.

A šta su naši ovde, osim već navedenog, uradili? Posadali su šumarak na njegovo ime; tada je 28. aprila 1981. godine održan komemorativni sastanak u spomen "More"-a Hespel, pseudonim Jakova Maestra, napis "Ele moade Adonaj". Svečano slovo je na ivritu održao Jakov Maestro iz Nahalala (kasnije Haifa i Natanija), a govorili su još Reuven Stein i pomenuti Mihael Admon.

Taj čovek, Jakov Maestro, zavredio bi jednu monografiju, a ovaj napis jedino služi dokazom da nije zaboravljen. Nema sumnje da njegovi spisi doprinose razumevanju postulata jugoslovenskih cionista 1930-tih godina.

JESEN '41. U BEOGRADU

piše Danilo Semnic

Pripadnik sam poslednje generacije očevidaca i svedoka događanja u poznim mesecima 1941. godine u Beogradu. Jevreji su se tada nalazili u vrlo teškoj situaciji, u kojoj su gotovo svakodnevno bili maltretirani i ponižavani, a ne retko i ubijani.

Tog tmurnog jesenjeg jutra je jedan kombinovani kontigent nemačkih SS vojnika, "Nedićevaca" i "Ljotićevaca" opkolio ceo naš stambeni blok. Prilično velik potez, koji se nalazio između Karađorđeve, Zagrebačke, Bosanske – danas Gavrila Principa i Kameničke ulice.

"Nedićevci" su bili poluvojna formacija u kojoj je bio integrisan žandarmerijski aparat. Sebi su pripisali patriotizam i uporno su tvrdili da u vrtlogu Drugog svetskog rata spašavaju Srbiju od propasti. U toku rata su učestvovali u više akcija zajedno sa Nemcima.

"Ljotićevci" su smatrani kao neka vrsta milicije, čiji je pokrovitelj bio poznati anti-semita, neuspešni političar, Dimitrije Ljotić. Ljotić je sarađivao sa anti-semitskim dnevnim listom "Balkan". U predratnim godinama nikad nije propustio da u svojim uvodnim člancima spomene beogradske Jevreje, koje je nazivao "Veliko srpska čivutarija". Deo njegovih dobrovoljaca se zajedno sa Nemcima borio protiv Crvene armije na Istočnom frontu.

U zajedničkoj akciji, snabdeveni sa spiskom i adresama svih Jevreja, izvršen je detaljan pretres jevrejskih stanova. Taj posao su pod nadzorom jednog SS oficira obavili novoregrutovani podoficiri, koji su kratko vreme pre toga pripadali nemačkoj manjini i nazivani su Folksdojčeri. Oni su odlično poznavali lokalne prilike i običaje i kao odani doušnici pomagali su svojim predpostavljenim nemačkim oficirima, koje su u aroganciji i nadmašili. Na tom pretresu su najtraženiji artikli bili skriveno oružje i knjige! Tražili su anti-nemačku literaturu. Mi u kući nismo imali oružje, ali nismo oskudevali sa knjigama. Neke od njih su poticale iz izdavačke kuće Nolit – Nova literatura, čiji su osnivači bili zemunski Jevreji, braća Pavle i Oto Bihali. U našoj biblioteci su mogle da se nađu i knjige Hajnriha Hajnea, poznatog nemačkog književnika. Vremena su se promenila, nastupila je nacoinal-socijalistička era, i Hajneove knjige su proglašene dekadentnim i nepoželjnim i bivale su javno spaljivane. Učesnici pretresa su nam dra-

mitično saopštili da su sve te knjige zaražene prokomunističkom tendencijom, što je u tadašnjoj logici značilo da su anti-nemačke. Ta iznenadna poseta nemačkih okupatora se srećom završila "samo" sa konfiskacijom naše biblioteke. Ono najgore desilo se nekoliko meseci kasnije – odvođenjem Jevreja u logor koji je osnovan na Sajmištu.

REKORDER SA BALKANA

piše Avraham Atijas

Deo Balkanskog poluostrva što se s jugozapada graniči Jadranskim morem, a koji se nekada nazivao Jugoslavija, drži jedan retki svetski rekord. U istorijski kratkom vremenskom razdoblju, od stvaranja 1918. godine pa do svog konačnog raspada devedesetih godina prošlog veka, ta južno-slovenska državna tvorevina promenila je šest naziva. U svrhu obaveštenja, pre svega, generacija mlađih od one kojoj ja pripadam, želim da podsetim kako su tekle te promene:

Nakon prve, u Versaju (kod Pariza) stvorene države Srba, Hrvata i Slovenaca, usledila je Kraljevina Jugoslavije. Po završetku Drugog svetskog rata, novonastalu Demokratsku republiku Jugoslaviju zamenila je kasnije Federativna narodna republika Jugoslavija. Potom je dobila novi naziv, Socijalistička federativna republika Jugoslavija. Nakon otcepljenja Slovenije i Hrvatske, ustoličena je, znatno smanjena, Federalna republika Jugoslavija, ali su na kraju, u nekoj vrsti federacije, ostale samo dve nekadašnje jugoslovenske republike – Srbija i Crna Gora. Ipak, ni ta tvorevina nije dugo poživela, jer se konačno i Crna Gora "otkačila" od Srbije i proglasila nezavisnost (i Srbija svoju!).

Veoma je malo u životu onih koji pamte onu prvu južno-slovensku državu, a još manje onih koji se sećaju i Austro-ugarske monarhije. Ali, zato je nas, pripadnika moje generacije, nešto više, pa pamtimo da smo rođeni u Kraljevini Jugoslaviji i da smo, nakon nje, živeli u svim ili većini od navedenih državnih varijanti. Ako bi se tome pridodao kraći period života tokom Drugog svetskog rata stanovnika (posebno Jevreja) Bosne i Hercegovine u nacističkoj tvorevini takozvane Nezavisne države Hrvatske, a potom, nakon bega izvesnog broja Jevreja u Dalmaciju, koju je tada bila okupirala i prisvojila Musolinijeva fašistička Italija (da bi potom bili zatočeni u italijanske logore), broj država u kojima su neki od nas živeli, bi se dalje uvećao. I, naravno, sasvim na kraju,

izvestan broj preživelih Jevreja iz tog dela Balkana se konačno skrasio u novoj domovini – Izraelu (neki i u drugim evropskim i van-evropskim državama)!

Ostavljam svakome ko je prošao put sličan mojem, da sam razmisli i proceni da li se nekadašnja Jugoslavija i nove države - njeni "izdanci", zajedno s njenim sadašnjim ili bivšim građanima, mogu ponositi s tim rekordom ili pak biti nezadovoljni nezrelom, zaslepljenom i nerazumnom međunacionalnom neslogom i zavodom, što je, po meni, i bio osnovni uzrok konačnog raspada Jugoslavije - tog, ipak, nedozrelog "dečka koji je obećavao"!

Društvo

OTKRIVEN SPOMENIK HOLOKAUSTA U SPLITU

piše: Ana Lebl, Split, Hrvatska

U Splitu je 27. januara 2010. na međunarodni Dan sećanja na žrtve Holokausta, u vrtu osnovne škole Pojišan, otkriven spomenik u znak sećanja na 1.500.000 dece ubijene u Holokaustu. Spomenik je nastao kao rezultat dvogodišnjeg rada na projektu koji su sa grupom dece, 6., 7. i 8. razreda vodile nastavnice hrvatskog jezika Vedrana Najev i Sanja Quien. Pomogla im je nastavnica informatike Gordana Tasić, a ceo projekt podržao je i direktor Boris Poljak. U saradnji sa Židovskom općinom Split, kamen, dizajn, klesanje i stavljanje natpisa, transport i postavljanje spomenika, izveo je kamenoklesar Stipe Vrandečić iz Pučišća na Braču.

Učenici su u holu škole postavili veoma sadržajan pano i izveli program posebno pripremljen za ovaj Dan. Nakon nastupa

učenici su u vrtu otkrili spomenik i pustili bele balone u nebo, kao simbol slobode. Specijalni gosti su bila naša tri člana preživela Holokaust i profesor i studenti istorije sa splitskog Filozofskog fakulteta. Učenici su potom sa svojim roditeljima još jednom pregledali pano e i obišli spomenik.

Skupština Jevrejske opštine Beograd

(izvod)

U saznanju da je Tužilaštvo za ratne zločine podnelo zahtev za sprovođenje istrage protiv Peter Egnera, sada državljanina SAD, zbog osnovane sumnje da je počinio krivično delo organizovanje i podsticanje genocida i krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva sa predlogom Odeljenju za ratne zločine da se prema istom odredi pritvor, jer je u periodu od 8.decembra 1941. g. do 10.maja 1942. g. učestvovao u ubistvu jevrejskih žena i dece na taj način što ih je kao stražar u logoru Staro sajmište sprovodio do kamiona sa gasnim komorama, što je kao stražar obezbeđivao odvođenje više grupa Jevreja od štaba SS do logora na Starom sajmištu, a pri saznanju da su svi Jevreji koji su pošli putem od logora Staro sajmište do Jajinaca ubijani u kamionu sa gasnom komorom, te da su im tela ostavljana u masovnim stratištima u Jajinicima i da je u svojstvu stražara učestvovao u sprovođenju Jevreja, muškog pola starijih od 14 godina, u logor na Autokomandi, na osnovu odredaba člana 6, 12, 13 i 55 Statuta Jevrejske opštine Beograd na redovnoj sednici održanoj dana 7.3.2010.g. usvaja:

DEKLARACIJU

O IZRUČENJU OSUMNJIČENOG ZA RATNE ZLOČINE NAD JEVREJIMA BEOGRADA, PETER EGNERA, REPUBLICI SRBIJI

U znak sećanja na preko 8.000 žrtava Holokausta u Beogradu i sa posebnim pijetom prema stradalim članovima Jevrejske sefardske veroispovedne opštine i Aškenaske opštine koje su egzistirale pre Drugog svetskog rata u Beogradu, Jevrejska opština Beograd najodlučnije zahteva (izvod):

- Da nadležni pravosudni organi države Srbije **o d m a h i h i t n o** preduzmu mere za izručenje Peter Egnera Republici Srbiji.

- Mi, Jevreji Beograda ukazujemo da ratni zločin ne zastareva, da ne zaboravljamo naše roditelje, rođake i prijatelje koji su bili izloženi progону i pogromu i koji su završili na stratištima Beograda.

U Deklaraciji se apeluje na nadležne državne organe da dosledno i principijelno insistiraju da se osumnjičeni Egner Peter za ratne zločine počinjene protiv Jevreja u Srbiji isporuči Srbiji radi suđenja.

ŠOLET U NOVOM SADU

piše Nenad Fogel, Zemun, Srbija

Jedanaest godina prošlo je od kada je Ruben Dajč svoje kulinarsko umeće stavio u službu okupljanja Jevreja sa prostora ex Jugoslavije. Tradicionalni skup u Novom Sadu ove godine je okupio preko 400 gostiju, koji su iskoristili priliku da se ponovo sretnu sa dragim prijateljima, koje možda nisu videli još od prethodnog Šoleta.

Od samog početka Šolet manifestacije prostorije novosadske opštine bile su premalane da prime sve goste. Zato je i ove godine skup upriličen van prostorija JONS, ovog puta u hali Novosadskog sajma. Centralna tema skupa bila je posvećena jevrejskim vicevima, ili vicevima o Jevrejima. Program je vodio glumac Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada g. Moca Momčilović, koji je čitao "najbolje od najboljih". Mnogi gosti su se pridružili pozivu organizatora pa su javno demonstrirali svoje umeće zasmehavanja. Uspeh je bio nesumnjiv, svi su im se smejali.

"Kontrolna komisija" - s leva na desno: Drago Kon, sekretar Židovske opštine Osijek, Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun, kulinarski majstor Ruben Dajč, David Montijas, predsednik Jevrejske opštine Pančevo, Tomika Halbrohr, predsednik Jevrejske opštine Subotica, Aleksandar Nećak, predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije i Feđa Fisl, član IO Saveza, delegat iz Novog Sada

Centralni događaj, Šolet ručak, bio je poslužen na vreme. Vredne aktivistkinje novosadske opštine non stop su iznosile nove i nove činije pasulja, koji je nestajao "brže od svetlosti". Mislili smo da je to samo slučaj sa pasuljem, no, kada su posle njega poslužene štrudle sa makom i orasima, nastala je prava jagma. Najtužniji deo bio je rastanak, da li od prijatelja ili od posluženja nismo sasvim sigurni. Ostaje da to proverimo sledeće godine na novom Šoletu.

ŠALE KOJE JE ZAPISAO SIGMUND FROJD

U toku godina izolacije, što je doživeo zbog svojih naprednih ideja u psihoanalizi, a i zbog vladajućeg antisemitizma u Austro-Ugarskoj, Frojd je zapisivao jevrejske narodne šale. One su mu istovremeno pomogle u njegovim istraživanjima nesvesnog kod čoveka i njegovim porivima da tokom vekova održi jevrejsku veru. Evo nekoliko šala i misli koje je zapisao i objavio u svojim delima.

"Zaista nije nikakva prednost da čovek među Jevrejima bude bogat. Beda drugih, onemogućava čoveka da uživa u vlastitoj sreći".

Možda danas to više ne važi?!

Šorer, prosjak, svake nedelje je ručao kod bogatog domaćina. Jedne nedelje se pojavio sa mladićem, koga domaćin nije poznavao. "Koje to s vama?" pitao je začuđen. "Od prošle nedelje, moj zet", odgovorio je šorer. "Pa zašto ste ga doveli?", upitao je domaćin. "Obećao sam mu hranu za prvu godinu braka", odgovorio je šorer.

Imam utisak da ni danas roditelji nisu u mnogo boljoj situaciji?

Siromašan Jevrejin zamolio je Barona za nešto novca za putovanje u Ostende, lekar mu je preporučio morske kupke za njegovu bolest. Baron je smatrao da je Ostende preskupo letovalište.

"Jeftinije letovalište bi bilo isto tako korisno", rekao je Baron.

"Herr Baron, kad je u pitanju moje zdravlje, ne smatram da je išta preskupo", odgovorio je siromašak.

M.F.

IZLOŽBA U JERUSALIMU

piše Miri Derman

U veoma prijatnoj atmosferi naši umetnici su još jednom imali priliku da pokažu svoje radove. Izložba je otvorena u Bet Keilot Olim – Sohnutova kuća za Olime u Jerusalimu. U prošlom broju Mosta smo pisali o Branimiru Samokovliji i Dijani Dragušić, koji su i ovom prilikom izložili svoje radove. Među izlagačima se istakla svojim kiparskim radovima Olga Ungar. Moderni oblici pleni su pažnju prisutnih. Prikaz Olginog rada i Aleksandre Selmihodžić, koja je prikazala svoje dizajnerske mogućnosti u ciklusu "Jednostavno belo", daćemo u sledećem broju Mosta.

U prigodnom muzičkom programu na klaviru su izvedene kompozicije po izboru Prister Ganeev Tamare, kojoj se pridružila oia hadaša iz Rusije Ana Lucki. Svoje radove su izložile i Nataša Konforti i Serena Lanji Krstić. Svestrani umetnik, profesionalac, Serena nas je veoma iznenadila kreacijom mezusa koje je ovom prilikom izložila.

Od prošlog broja Mosta počeli smo da predstavljamo naše umetnike amatere. Njihov hobi veoma često prerasta u umetnička dela na zavidnom nivou. Primetili ste da uz predstavljanje naših umetnika dajemo i njihove E-mail adrese. Možete slobodno da im se javite ukoliko poželite da nešto kupite iz njihove kolekcije. U svakom slučaju, najmanje što možemo da učinimo, jeste da im damo podstrek za njihov budući rad. Ovog puta vam predstavljamo:

SERENA LANJI – KRSTIĆ

Kada predstavljamo Serenu Lanji – Krstić, pišemo istovremeno o amateru umetniku, mislimo na njene radove u mozaiku i slikarstvu, kao i o njenom profesionalnom radu, modnom dizajnu i dizajnu tekstila. Serena je diplomirani dizajner, a svoj talenat je pokazala pre nego što je upisala studije dizajna u Beogradu.

Još za vreme gimnazijskog školovanja, sa svojih 17 godina, imala je prvu reviju kao najmlađi finalist manifestacije Dani dizajnera u Beogradu. Nakon toga je imala revije na

Fashion Selection u Beogradu i na sara-jevskom Fashion week. Za svoje kreacije najčešće koristi prirodne materijale, ali i one koji prate modne trendove, metalizirane materijale.

NA SAJTU WWW.JEVREJI.COM MOŽETE POGLEDATI SERENINU KOLEKCIJU MODELA

Serena se iz Beograda sa mužem uselila u Arc, kada je bila u devetom mesecu trudnoce. Nekoliko nedelja po dolasku u Jerusalim, gde i danas žive, 2008. godine, rodila se (i ostala) u centru sveta kćerka Aleksija. Sa Serenom možete da ostvarite kontakt preko E-mail pošte: serenalanji@yahoo.com

NATAŠA KONFORTI

Porodica Konforti stigla je u Izrael na erev Pesah 1999. godine. Nataša i njen suprug, sa kćerkom i sinom, našli su smeštaj u Raanani, gde i danas žive. Stigli su iz Prištine, Kosovo, gde je Nataša provela svoj radni vek - 20 godina, u Radio Prištini, sektor Tehnika. Bila je koordinator između studija Radio Prištine i Radio Beograda, kao i PTT-a u slučajevima kada su emitovani direktni prenosi.

Minduše – mozaik

Još u osnovnoj, a potom i u srednjoj školi, Nataša je pokazivala talenat za likovnu umetnost. O tome svedoče nagrade – knjige i diplome, sa takmičenja na kojima je učestvovala.

"Ono što sam htela da naznačim", kaže Nataša, "jeste da ovo što sad radim sa polymer clay-om (fimo) radim, ustvari, prvi put i da nikakva slična iskustva nisam imala, osim talenta iz srednje i osnovne škole". Kada posmatramo Natašine radove, nikada ne bismo rekli da je u pitanju samo talenat. Pre bismo rekli da je Nataša veoma skroman umetnik.

Sa Natašom možete da kontaktirate preko E – mail: natasaizr@gmail.com

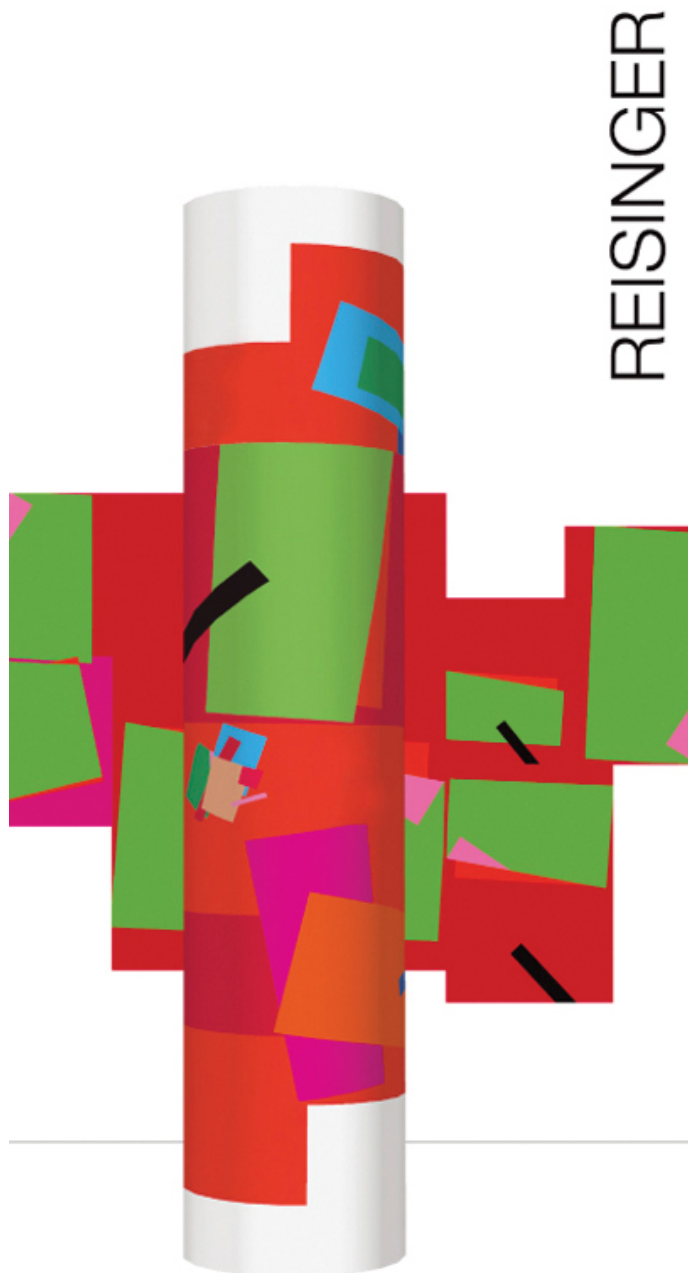
POSLEDNJA VEST

DAN REISINGER

OKOLO ŠEST STUBOVA – PREFORMANS BOJA

U Muzeju umetnosti u Aždodu, "Monart centar", otvorena je na mocej Šabat, 20. marta 2010. godine, izložba našeg proslavljenog umetnika

dizajna Dana Reisingera. Otvaranju izložbe prisustvovao je, između ostalih viđenih zvanica i prijatelja, gradonačelnik Aždoda, dr Yechiel Lasry.

Teško je pisati o Dan Reisingeru na ovako malom prostoru. Umetnik svetskog glasa, dobitnik je najprestižnijih nagrada u svetu i u Izraelu za svoj dizajn. Godine 1998. dobio je Pras Israel, čime je samo dopunjen spisak priznanja, koji bismo mogli započeti sa nagradom Šturk, koju je dobio posle završetka studija u poznatoj školi Bec(z)alel u Jerusalimu. Slobodno možemo reći da je Dan jedan od najplodnijih kreatora amblema gradova, bolnica, raznih ustanova u Izraelu i svetu. Ovo je samo jedna u nizu izložbi koje su organizovane u više zemalja sveta, državama bivše Jugoslavije, Amerike, Kine... M.F.

ZANIMLJIVOSTI

IZ DOMAĆE I STRANE ŠTAMPE

HALAHA PROTIV PUŠENJA

Halaha zabranjuje prodaju cigareta, tvrde rabini Šlomo Riskin i Šimon Golan iz Efrata. Oni će pokušati ubeđivanjem da izdejtstvuju zabranu, ali najavljuju i druge akcije. Vest je objavljena u nedeljniku Efratona (*Efraton weekly*). Oni tvrde da je svako ko prodaje cigarete prekršio dve zabrane iz Halaha. Prvi greh je podstrekivanje u ugrožavanju nečijeg života, a drugi, što onaj koji prodaje cigarete sedi skrštenih ruku dok je njegov brat Jevrejin ugrožen. Rabin Riskin je izjavio za Jerusalem Post da bi, kad bi mogao, opozvao kašrut sertifikate svakoj radnji ili restoranu gde se prodaju cigarete, ali mu to zakon ne dozvoljava. U prošlosti su pokušaji oduzimanja licence, kašrut sertifikata, više puta završili na sudu. Sud je uvek donosio istu presudu, setifikat se može poništiti samo ako su povređeni propisi Halaha u vezi pripremanja hrane. Jednu stvar se moramo složiti sa pomenutim rabinima, pušenje škodi zdravlju, ali škodi i državnom budžetu, koji ima ogroman priliv sredstava od poreza na prodaju cigareta. Šta mislite ko će pobediti?

M.F.

KIŠA SPAŠAVA MRTVO MORE

Uprava za vodne resurse objavila je podatak da je ove kišne sezone porastao nivo Mrtvog mora za 8 santimetara. Nivo mora je povećan prvi put za poslednjih 13 godina. Naučnici iz Izraela i sveta strahuju da bi more moglo potpuno da presuši u ne tako dalekoj budućnosti. Ne ulazeći u naučne rasprave o razlozima nestajanja jednog od najatraktivnijih mesta u svetu za zdravstveni turizam, činjenica je da pored prirodnih faktora smanjenju nivoa mora doprinosi i fabrička eksploatacija minerala. Ne tako davno podignuti hoteli pored obale mora prinuđeni su da kopaju bazene u koje se preliava voda iz glavnog tektonskog bazena, kako gosti ne bi morali poprilično da pešače do nove obale. Za "spašavanje" Mrtvog mora ponuđeni su razni projekti, a za sada je prihvatljivije povezivanje Crvenog i Mrtvog mora. Međutim, u pitanju su investicije vredne milijarde dolara i ne zna se kad bi mogla da počne realizacija projekta. Nadajmo se pre nego što budemo mogli, kao naši daleki preci, da peške pregazimo Mrtvo more.

B.Š.

MALI JEVREJSKI MUZEJ KUPIO ŠAGALA

JTA

Jevrejski muzej umetnosti u Londonu kupio je izuzetnu Mark Šagalovu sliku na pariskoj aukciji. Mala galerija platila je oko 43,000 dolara za sliku koja je procenjena na 1,6 miliona dolara. Slika je nastala 1945. godine kao Šagalov odgovor na Holokaust.

Na veoma potresnoj slici se vidi Isus kako viče na nacističkog jurišnika, zatim drugi akt nasilja – obešen čovek i dete kome se preti nožem. "Apokalipsa u Lila, Capriccio"

kupljena je skoro tajno kako bi se sprečili veliki muzeji da podignu cenu. Problem je nastao kad su francuske vlasti shvatile vrednost slike i za sada nisu izdale izvoznu licencu. Inače, Šagal je do svoje smrti čuvao sliku u privatnoj kolekciji, da bi je njegov sin 1985. godine prodao privatnom kolekcionaru u Francuskoj.

ZUBIN MEHTA U BEOGRADU

Izvor: strana štampa

Jedan od najvećih umetnika u svetu klasične muzike, Zubin Mehta, dirigovao je Beogradskom filharmonijom na gala koncertu održanom u sali Kolarčeve zadužbine. Na dva koncerta koja su izvedena 21. februara u Beogradu, proslavljeni dirigent je doživeo ovacije beogradske publike. Na programu je bila Prva i Četvrta simfonija Johanesa Bramsa. Sve ulaznice su rasprodate i pred Kolarčevom zadužbinom je stvorena gužva od onih koji su tražili "kartu više". Koncertu je prisustvovao i predsednik Republike Srbije, Boris Tadić. Sav prihod od koncerata i prodaje autobiografske knjige, namenjen je Fondu Zubina Mehte za kupovinu instrumenata za mlade umetnike.

BITOLJSKO GROBLJE – LAŽNA UZBUNA

Pre izvesnog vremena, brzinom munje, prostrujala je vest među jevrejskim useljenicima iz Makedonije u Izraelu da se na mestu jevrejskog groblja u Bitolju uređuje parking prostor. Ubrzo su stigle oštre reakcije i Miriam Aviezer je zamoljena da proveri vest, koja je stigla iz "prve ruke". U proveru tačnosti informacije uključen je i Miroslav Grinvald, tehnički sekretar Saveza JOS. Pre nego što pročitate pismo Žakline Mučeve, generalnog sekretara Evrejske Zaednice u Makedoniji, obratite pažnju na fotografiju koju nam je poslala Rachel Levi Drummer, poznatija među nama kao Šeli Levi.

Dakle, Šeli Levi je prošlog leta obišla groblje u Bitolju, kada je načinjen i ovaj snimak, i bila je "šokirana" katastrofalnim stanjem koje je tamo zatekla. Šeli Levi je u pravu kada kaže da bi trebalo preduzeti ozbiljnije mere da se groblje dovede u red, ali... neke odgovore ćete naći u pismu Žakline Mučeve.

"Žao mi je što ste se uznemirili zbog pogrešne informacije u vezi Bitolskog groblja... Bilo bi dobro da se sazna istina i ceo angažman naše Jevrejske zajednice, koja se maksimalno trudi da sačuva ovo groblje, pre svega od huligana koji razaraju ceo Bitolj, a ne samo naše groblje. Pre svega, jevrejsko groblje u Bitolju je svojina države Makedonije. Sa denacionalizacijom nismo dobili ovaj spomenik nazad, a portal na groblju je zaštićen i ima znak Kulturno-istorijski spomenik. Pošto država ne vodi dovoljno računa o zaštiti groblja, Evrejska zaednica je pre 4 godine donela odluku da se angažuje čuvar. Čuvar sređuje prostor, sačekuje grupe i otključava groblje za posetioce. Prošle godine su Upravni odbor i Skupština Evrejske

zaednice Makedonije doneli odluku da se investira u postavljanje video nadzora, kao i monitoring grupa (fizičko obezbeđenje). Na taj način bi se sprečili svi neželjeni ulasci na groblje. Ovih dana je dobijena dozvola za ceo projekat od Muzeja i Zavoda za zaštitu spomenika. Posle komemoracije za makedonske Jevreje, 10. i 11. marta, počinju radovi na groblju.

Tačno je da su ispred (van) groblja porušene sve stare kuće, prostor se otvorio i sa ulice se bolje vidi groblje. Gradonačelnik grada nas je obavestio da se sprema prostor za izgradnju modernog objekta, ali na samom groblju se neće ništa graditi od strane grada ili države.

I još jedno obaveštenje. U gradu postoji inicijativa da se na istom mestu gde se nalazila sinagoga Aragon, jedna od najlepših sinagoga pre Drugog svetskog rata, podigne nova. - U Bitolju, prema našim saznanjima, živi samo jedan Jevrejin, što govori da je inicijativa veoma dobro primljena. prim.red.- Na održanom sastanku sa predstavnicima vlade dogovoreno je da se pristupi sakupljanju dokumentacije za izgradnju, a dobili smo obećanje će makedonska vlada podržati u celosti ovaj projekat. Kao što vidite stvari stoje i bolje nego što ste znali, a još bolje od informacije koju ste dobili. Budite mirni i dođite nam u goste kad poželite i kad budete imali vremena.

Puno pozdrava iz Makedonije,

Žaklina Mučeva, generalni sekretar Evrejske zaednice Makedonije

IN MEMORIAM

Dr. Velimir – Veljko Šterk
(1926.-2009.)

LEKAR I ČOVEK

Dr Velimir – Veljko Šterk, koji je godinama bio rukovodilac u medicinskoj službi za mentalno zaostale, rođen je u Zagrebu, u Hrvatskoj. Njegov otac, koji je umro 1941., bio je poznati arhitekta, po čijim projektima se gradilo u Zagrebu. Veljko je sa majkom i bratom preživeo rat zahvaljujući lažnim hrišćanskim dokumentima.

Zahvaljujući izuzetnom uspehu u toku svih godina učenja bio je oslobođen mature (cum laude) i počeo je da studira za lekara. Pre useljenja u Arec u Zagrebu je pet godina studirao medicinu.

Veljko se 1949. uselio u Izrael i odmah je sam počeo da uči ivrit. U svakoj prilici, na primer, i čistačice su mu tumačile reči što nije razumeo. U Arecu se upisao da uči dalje medicinu u školi koja se otvorila 1952. Velimir je bio u prvoj generaciji diplomaca. Dobio je diplomu za doktora na stepenicama Binjan HaUma, jer u to vreme krov na zgradi još nije bio završen. Kad je dobio diplomu mobilisan je u posebnu vojnu jedinicu za visoko obrazovane kadrove. Radio je na raznim projektima u vezi vojničkog zdravlja. Glavno njegovo istraživanje bilo je vezano za otkrivanje uzroka Nilske malarije, koja je vladala u pojedinim mestima. Posebno je radio na izolaciji virusa i utvrđivanju njegovog dejstva u okruženju. Za njegova istraživanja, zajedno sa dr Goldblum i dr Pade, 1954. dobio je Pras Israel na ime Meir. Tih godina je takođe radio u dečijem odeljenju u bolnici Hadasa, gde se usavršavao u oblasti organske hemije i ginekologije. 1961. dobio je mesto predavača na Stanford Univerzitetu. U tom periodu je objavio tri naučna rada, koja su priznata od specijalista iz te oblasti. Krajem 1962. postavljen je za profesora na Stanford Univerzitetu.

1963. se dr Šterk vratio u Izrael. Vratio se u školu gde je učio medicinu. Počeo je da se bavi proučavanjem Ekologije i problemima retardirane dece. 1970. postavljen je za glavnog lekara u bolnici za mentalno zaostale, obezbeđujući osnovne uslove za njihovo bitisanje, što do tada stručno i terapijski nije bio slučaj. U vreme kada je dr Šterk vodio ustanovu za mentalno bolesne veoma se smanjio broj prerano umrlih. Hiljade bolesne dece, kao i njihova deca, dobili su terapiju od dr Šterka. Dr Šterk je objavio 28 istraživačkih radova u svim oblastima medicine.

Dr Šterkova obdarenost posebno je dolazila do izražaja u kombaniciji sa oštroumnošću i humanim duhom. Briga za slabe davala mu je pokretačku snagu za ono čime se bavio. Umro je nakon kratkotrajne i teške bolesti.

udova Rahel Šterk i Dina Katan Bencion

PISMA ČITALACA - REAGOVANJA

KRITIKA DR JAKIRA KOSTADINOVIĆA I ODGOVOR REDAKCIJE

Nismo očekivali da ćemo u polemičkom tonu otvoriti ovu rubriku, ali u duhu potpune otvore-

nosti objavljujemo u sažetom izdanju pismo dr Jakira Kostadinovića. Objavili bismo i celo pismo da nije predugačko, a toliko prostora nemamo. U svakom slučaju nećemo od vas sakriti nijednu kritiku koja nam je upućena. Dakle, dr Jakir nas prvo kritikuje zbog tehničkih grešaka. Hvala mu. Mi smo primetili i više grešaka nego što ih spominje naš kritičar. U svakim novinama ima poneka greška, pa ni mi nismo izuzetak. Nadamo se da će ih u ovom broju biti manje.

Dalje, dr Jakir nas savetuje kako da sastavimo redakciju Mosta i piše: "Obzirom da se poslednjih nekoliko godina vodi u redakciji ime g. Ivica Čerešnješa, a poznato mi je da nema aktivnog učešća... savetujem novom uredništvu da uključe mlade i slobodne olime...". Veoma interesantna konstatacija. Obaveštavam vas da sam ja lično, kao urednik kome je po našem Statutu data privilegija da izabere članove redakcije, zamolio g.Čerešnješa da zbog njegovog stručnog i stalnog doprinosa visokom kvalitetu Mosta ostane u redakciji. Kada pročitaju Ivicin prilog objavljen u ovom broju, čitaocima Mosta prepuštam da procene da li sam pogrešio. Što se tiče "mladih olimi" oni će, kao i "stariji olimi", uvek imati prostor u Mostu.

I onda dr Jakir prelazi u otvoreni napad i kaže: "...novi saradnici" redakcije su me iznenadili. Da sam znao da će g. Stipe Mesić, odlazeći iz hrvatske politike, požuriti da se upiše kao saradnik "naše redakcije" i ja bih požurio da napišem neki članak i tako se nađem u društvu liste VIP imena". Veoma interesantna želja dr Jakira. Da vas utešim, Stipe Mesić ne odlazi iz hrvatske politike, možda još imate šansu?! Ali, dajmo da budemo ozbiljni. Jedan doktor nauka bi trebalo da zna šta se krije pod naslovom Saradnici i Index imena. Index imena znači da se navode sva imena koja su pomenuta u izdanju Mosta; autora i onih o kojima se piše. Možda vi, dr Jakire, još niste stigli dotle? U istom kontekstu dr Jakir spominje i bivšeg narodnog neprijatelja Dragišu Cvetkovića, ali mislim da je komentar nepotreban.

U nastavku nas dr Jakir uči kako i gde se pišu imena autora (ispod ili iznad teksta). Hvala vam. Ipak prepustite nama da o tome odlučujemo sami. Mnogo ozbiljnije upozorenje daje nam dr Jakir kada kaže: "Zanimljivi su i citati iz strane i domaće štampe... Možda uredniku nije poznato, ali zbog povrede autorskog prava originalnog rada (istraživačkog ili drugog), slede krivične prijave i skupe kompenzacione odštete". Hvala vam na brizi.

Samo moram da vam dam jedno dopunsko obaveštenje. I sami ste приметили da je u naslovu rubrike napisano "Iz strane i domaće štampe". Za neke priloge je napisan izvor, a za neke ne. U slučajevima kada smo koristili za jedan članak tekstove iz više izvora ostao je samo naziv rubrike. No, ako nas neko baš bude tužio sudu, nadajmo se da će nam sudija oprostiti. Amen!

Slične primedbe dr Jakir nam upućuje i za ivritsku stranu Mosta, ukazujući na stručnu literaturu gde bismo mogli da se obrazujemo kako se uređuju novine. Hvala vam na savetima i nadam se da više nećemo imati prilike da putem Mosta diskutujemo o istaknutim problemima uređivačke politike.

Istovremeno koristim priliku da se u ime redakcije zahvalim na mnogobrojnim čestitkama naših čitalaca, koji su prihvatili delimične izmene u koncepciji novog Mosta.

Skraćenje pisma dr Jakira Kostadinovića i reagovanje napisao urednik Mosta uz saglasnost članova redakcije.

Ispravke grešaka iz prošlog broja

Rotem Hanan nas je upozorio da kibuc Šaar HaAmakim nije osnovan 1931., nego 1935. godine. Zahvaljujemo se na ispravci. Godine 1931. osnovana je u Jugoslaviji grupa Kibuc Alija Alef u okviru pokreta HaŠomer HaCaira, koja je u Arec stigla 1932. godine. 1935. zajedno sa rumunskom grupom cionista osnovan je Šaar HaAmakim.

Donacije:

Elazar Alenka i Mirko

100 NIS za Socijalni fond

U spomen dragom prijatelju

Šulc Antonu – Šuletu

NAŠIM ČITAOCIMA I PRIJATELJIMA

SREĆAN PESAH

PRAZNIK OSLOBODENJA IZ

EGIPATSKOG ROPSTVA

ŽIVIMO U NADI DA ĆEMO SE

OSLOBODITI I DRUGIH

NEPRIJATELJA

התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר מאחלת לכל חבריה ולכל יוצאי ארצות יוגוסלביה ולדור ההמשך

חג פסח שמח

מי ייתן והאביב יביא עמו התחלות חדשות.
הנאות קטנות ומתוקות והמון הפתעות מרגשות.
חג של פריחה, חג של מנוחה
חג של "ביחד", חג של נחת
חג של תקווה, חג של חום ואהבה
ובקיצור, שיהיה לכם החג הכי נפלא....

חג פסח שמח לכם ולבני משפחתכם.

(מתוך אתר הברכות הישראלי)

